Poliitiline vaidlus või isiklik rünnak? Suhtluskultuuri piirid Riigikogus

RAILI PÜTSEPP
Tallinna Tehnikaülikooli avaliku sektori juhtimise ja innovatsiooni magister, August Rei parlamendiuuringu stipendiumi laureaat

Riigikogus toimivad kõrvuti avaliku vastandumise ja saalivälise koostöö areenid, mille tasakaal sõltub sellest, kas poliitiline vaidlus püsib sisuline või muutub isiklikuks.

Riigikogu avalikust debatist võib tihti jääda mulje, et terav poliitiline vastandumine määrab kogu parlamendi igapäevase suhtluse. Saadikute endi kirjelduste järgi on tegelik pilt mitmekesisem: istungisaalis esinetakse valijatele ja rõhutatakse poliitilisi erimeelsusi, komisjonides ja saalivälistes vestlustes otsitakse sageli ühist keelt. Nende kahe suhtlusareeni kõrvuti toimimine aitab mõista, kuidas on võimalik teha koostööd tugeva poliitilise konkurentsi tingimustes ja millal hakkab avalik vastasseis seda võimalust kahjustama.

PARLAMENT POLIITILISE VASTASSEISU JA KOOSTÖÖ KESKKONNANA

Parlamendilt oodatakse korraga erimeelsuste nähtavaks tegemist ja võimet jõuda otsusteni. Riigikogu liikmed esindavad erinevaid maailmavaateid, valijate ootusi ja arusaamu sellest, kuidas Eesti elu korraldada. Seetõttu on vaidlus nende töö loomulik osa. Torkega küsimus, jõuline kriitika või emotsionaalne sõnavõtt võib olla vajalik selleks, et tuua esile otsuse nõrgad kohad, nõuda selgitusi või juhtida tähelepanu probleemile, mis muidu jääks tagaplaanile. Samal ajal tuleb poliitiliste konkurentidega arutada eelnõusid, vahetada teavet ja otsida lahendusi. Selleks on vaja vähemalt teatavat usaldust ja valmisolekut teist kuulata.

Vajadus ühendada poliitiline vastasseis ja koostöö muudab parlamendi

suhtluskultuuri uurimise oluliseks. Küsimus, kuidas saadikud omavahel suhtlevad, puudutab ka nende valmisolekut sisulises arutelus osaleda ja ühiseid ülesandeid täita. Kui poliitilise seisukoha kritiseerimine asendub inimese alandamisega, on keerulisem tööalase suhtluse juurde naasta.

Riigikogu liikme hea tava näeb ette lugupidava ja viisaka suhtumise kolleegidesse ning kaaskodanikesse ja sobimatu keelekasutuse vältimise (Riigikogu, 2014). Avalikkuses kajastatud teravad sõnavahetused tõstatavad aga küsimuse, kuidas neid põhimõtteid igapäevases töös mõistetakse ja rakendatakse. Kirjutatud norm ütleb, milline peaks suhtlus olema. Saadikute kogemused võimaldavad vaadata, milliseid käitumisviise tegelikult kohatakse, talutakse ja poliitilises töös paratamatuks peetakse.

Artikkel põhineb autori Tallinna Tehnikaülikoolis kaitstud magistritööl „Suhtluskultuur ja sisekliima Riigikogus XV koosseisu näitel“ (Pütsepp, 2026). Töös uuriti, kuidas Riigikogu liikmed kirjeldavad parlamendi suhtluskultuuri ja sisekliimat, kuhu tõmmatakse sobiva ning ebakohase suhtluse piir ja kuidas tajutakse suhtlusviiside mõju koostööle. Siinses artiklis keskendutakse uuringu ühele läbivale tulemusele: avaliku suure saali ja saalivälise töö suhtluskultuuri erinevusele ja vaadeldakse, millistel tingimustel saavad poliitiline vastasseis ja tööalane koostöö Riigikogus kõrvuti toimida. Suhtluskultuuri all peetakse silmas kujunenud norme, tavasid ja väärtusi, mis suunavad inimeste omavahelist suhtlemist ning erimeelsuste lahendamist. Sisekliima osutab sellele, kuidas organisatsiooni liikmed kogevad töökorraldust ja igapäevaseid käitumisviise ning kas keskkonda tajutakse toetava või pingelisena (Nordby, 2020; Schneider jt, 2013). Parlamentaarse suhtluse puhul tuleb arvestada ka kõne avalikku ja poliitilist ülesannet. Sõnavõtuga kaitstakse seisukohta, esindatakse valijaid ning kujundatakse enda ja teiste positsiooni arutelus (Ilie, 2010).

UURING JA SELLE PIIRANGUD

Magistritöö empiirilise aluse moodustasid 12 poolstruktureeritud intervjuud Riigikogu XV koosseisu liikmetega. Intervjuud toimusid 10. märtsist 16. aprillini 2026 kontakt- ja veebikohtumistena ning kestsid keskmiselt 48 minutit. Osales neli naist ja kaheksa meest. Viis vastajat olid Riigikogus esimest koosseisu, seitsmel oli kogemus ka varasematest koosseisudest.

Kutsutavad saadikud valiti fraktsioonide alusel moodustatud kihtidest juhuslikult. Kokku saadeti kutse 71 saadikule; lõppvalim kujunes osalemisega nõustunud liikmetest. Isamaa ja Eesti Keskerakonna fraktsioonist ei liitunud uuringuga ühtegi saadikut, sest saadetud kutsetele ei järgnenud ühtegi nõusolekut.

Intervjuudes käsitleti parlamendi üldist suhtlusõhkkonda, kirjutatud ja kirjutamata norme, isiklikuks mineku piiri, töökiusu tõlgendusi ning suhtluse seoseid usalduse ja koostööga. Arutelu täiendamiseks kasutati meedias kajastatud juhtumite kirjeldusi, mis aitasid liikuda üldistelt hinnangutelt konkreetsete olukordade tõlgendamiseni.

Intervjuud transkribeeriti ja analüüsiti temaatilise sisuanalüüsi põhimõtetel, otsides korduvaid tähendusi, kogemusi ning nendevahelisi erinevusi. Vastajate anonüümsuse kaitseks kasutati tsitaatide juures koode R1–R12.

Tulemusi tuleb lugeda uuringus osalenud saadikute kogemuste ja hinnangutena. Kahe fraktsiooni puudumine ning osalemise vabatahtlikkus piiravad vaatenurkade mitmekesisust. Uuring ei hõlmanud Riigikogu Kantselei töötajaid, nõunikke ega muud tugipersonali, samuti ei mõõdetud suhtlusviiside mõju seadusloome tulemustele ega saadikute tervisele. Intervjuud võimaldasid selgitada, kuidas saadikud ise suhtluse mõju

mõtestavad ja need ei anna alust üldistada tulemusi kõigile Riigikogu liikmetele ega määrata kahjustava suhtluse levikut kogu institutsioonis.

ISTUNGISAAL JA SAALIVÄLINE RIIGIKOGU

Intervjuudes kordus selge eristus kahe peamise suhtlusareeni vahel. Suurt saali ja kaamerate ees toimuvat suhtlust kirjeldati avalikuma, teravama ning valijatele suunatumana. Komisjonides, koridorides, kohvikus ja väiksemates töövormides tajuti suhtlust valdavalt tööalasema, rahulikuma ja kollegiaalsemana. See eristus aitab mõista, miks Riigikogu võib avalikkusele paista konfliktsem kui saadikute igapäevane läbisaamine tervikuna tegelikult on.

„Väljaspool saali ollakse ikka nii-öelda tavalised inimesed, aga saalis on vaja esineda oma valijatele.“ (R8)

Istungisaalis toimub korraga mitu tegevust. Arutatakse poliitilist küsimust, vaieldakse vastaspoolega ja edastatakse sõnumit inimestele, kes saalis ei viibi. Kõne adressaadiks võib olla kolleegi kõrval valija, ajakirjanik või sotsiaalmeedia jälgija. Sellises olukorras muutub oluliseks, kui selgelt saadik oma poliitilist positsiooni väljendab, kui meeldejäävalt seda teeb ja milline osa sõnavõtust võib hiljem avalikkuses edasi elada.

Mitu vastajat seostas suure saali teravat kõneviisi kaamerate ja hilisema meediakajastusega. Provokatiivne küsimus või reljeefne vastandus võis nende hinnangul olla teadlik võte, et tähelepanu saada. Samas ei hinnatud seda ühtmoodi. Osa pidas avalikku jõulist vastasseisu poliitilise töö ootuspäraseks väljenduseks. Teiste jaoks osutas see sisulise arutelu nõrgenemisele, eriti siis, kui sõnavõtt keskendus vastaspoole pisendamisele.

„Loomulikult see, mida tehakse Riigikogu saalis, tehakse eelkõige selle jaoks, et sellest saaks hiljem teha mingi lollaka postituse.“ (R4)

Saalivälise suhtluse kirjeldustes oli rõhuasetus teistsugune. Seal tuli esile võimalus suhelda samade kolleegidega konstruktiivselt ja keskenduda konkreetsele ülesandele. Üks inimene võis avalikus saalis käituda demonstratiivselt, kuid komisjonis või kohvikus rääkida tööalaselt ja sõbralikult. Saadikud eristasid seega poliitilist rollikäitumist sellest, kuidas kolleegiga vahetumas tööalases suhtluses läbi saadakse.

Riigikogu võib avalikkusele paista konfliktsem kui saadikute igapäevane läbisaamine tervikuna tegelikult on.

„Omavaheline suhtlus minu meelest on suuresti kollegiaalne.“ (R7)

Komisjonides ja väiksemates töövormides kirjeldati võimalust arutada lahendusi, kuulata teise poole põhjendusi ja otsida vähemalt osalist ühisosa. Näidetena nimetati laste heaolu ning muid valdkondlikke probleeme, mille puhul võis konkreetne ülesanne ajutiselt ületada tavapärase koalitsiooni ja opositsiooni vastanduse. Seejuures ei kadunud poliitilised erimeelsused, vaid vähenes vajadus neid igas suhtlusolukorras demonstratiivselt esile tõsta. Tulemus haakub komisjonitöö uurimustega, mis rõhutavad arutelu olukorra ja tööpraktikate tähendust põhjenduste ning teadmiste kasutamisel (Geddes, 2024; Roger & Schaal, 2013).

Saalivälist Riigikogu ei saa siiski pidada täielikult pingevabaks koostööruumiks. Intervjuudes kordus valikulise usalduse motiiv. Kolleegiga oldi valmis avatult rääkima sõltuvalt varasemast kogemusest ja sellest, kas öeldut võidi hiljem poliitilises vastasseisus kasutada. Tööalane viisakus ja sõbralik vestlus ei tähendanud automaatselt, et kõigiga jagati oma tegelikke kaalutlusi.

Seega avaneb kahe areeni kaudu keerulisem pilt kui vastandus konfliktse saali ja üksmeelsete komisjonide vahel. Saaliväline koostöö võib toimida, kuid selle eeldused on haprad. Kollegiaalsus võimaldab tööd jätkata poliitilistest erimeelsustest hoolimata. Usalduse olemasolu määrab, kui sisuline ja avatud see töö saab olla. Avalikus suhtluses kogetu võib mõjutada ka seda, kellega ning millest ollakse hiljem valmis rääkima.

Karjumine, vahelehõikamine või lauale tagumine võib muuta sõnumi ründavaks ka siis, kui selle sõnastus iseenesest solvav ei ole.

ISIKLIKUKS MINEKU PIIR

Kõige ühtsem tulemus puudutas sobiva ja ebakohase suhtluse eristamist. Kõik uuringus osalenud saadikud tõid probleemse piirina välja isiklikuks mineku. Poliitiliste seisukohtade, väärtuste ja lahenduste üle vaidlemist peeti demokraatliku töö normaalseks osaks. Probleem tekkis siis, kui arutelu kese nihkus inimese vanusele, soole, välimusele, perekondlikule olukorrale või põhjendamata vihjetele tema ebapädevuse kohta.

„Riigikogu kõnetoolis peaks ikka viisakaks jääma. Mina olen võtnud niisuguse põhimõtte, et me võime ja peamegi ja olemegi erinevatel poliitilistel seisukohtadel. Ja see on väga tore. Nii peabki üks riik toimima, aga me ei tohiks isiklikuks minna, aga kõik ei suuda seda kontrollida.“ (R5)

Kuigi isiklikuks minekut tauniti, ei olnud üksmeelt iga konkreetse väljenduse hindamisel. Ühe saadiku jaoks võis iroonine torge kuuluda poliitilise vaidluse juurde, teise jaoks olla juba sobimatu. Ühist piiri sõnastati põhimõtte tasandil selgemalt kui üksikute olukordade tõlgendamisel. See osutab vajadusele rääkida suhtlusnormidest ka näidete kaudu: üldise viisakusnõudega nõustumine ei taga sarnast arusaama selle rakendamisest.

Oluline on eristada isiklikku rünnakut avaliku vastutuse nõudmisest. Poliitiline kriitika võib puudutada konkreetse saadiku tegevust, eetilisi valikuid või pädevust ülesande täitmisel. Kui sellel on sisuline põhjendus ja seos avaliku rolliga, kuulub see demokraatliku kontrolli juurde. Hanssoni (2018) käsitlus poliitilistest vastutuse omistamise vaidlustest aitab seda eristust avada. Probleem tekib siis, kui inimese kohta antav hinnang asendab arutelu tema seisukoha või teo üle ning halvustamiseks kasutatakse võtteid, mis ei aita poliitikaküsimust lahendada.

Intervjueeritavad rõhutasid, et suhtluse tähendus ei kujune ainult väljaöeldud sõnadest. Tähtsad on hääletoon, kehakeel, ajastus ja olukord. Karjumine, vahelehõikamine või lauale tagumine võib muuta sõnumi ründavaks ka siis, kui selle sõnastus iseenesest solvav ei ole.

Sama lause võib olla sisuline küsimus või avalik pisendamine sõltuvalt sellest, kuidas ja kellele see esitatakse.

PAKSU NAHA OOTUS JA ERINEV HAAVATAVUS

Intervjuudes kordus mõte, et poliitikutöö eeldab paksu nahka. Selle all peeti silmas võimet taluda avalikku kriitikat, iroonilisi

märkusi ja enesevalitsust kaotamata pidevalt tähelepanu keskpunktis olemist. Avalikus rollis tuleb arvestada ka ebaõiglaste tõlgenduste ja ebameeldivate hinnangutega. Osa vastajaid käsitles vastupidavust poliitilise töö eeltingimusena, teised rõhutasid vajadust õppida keerulises keskkonnas toime tulema.

Samas oli paksu naha ootusel teinegi tähendus. Kui kahjustavale suhtlusele vastatakse alati soovitusega see lihtsalt välja kannatada, kandub tähelepanu käitumiselt selle sihtmärgi taluvusele. Siis võib probleemi sõnastamine ise hakata paistma nõrkuse märgina. Mitu saadikut rõhutas, et suurem kriitikataluvus ei tähenda kohustust leppida pideva alandamise või isiklike rünnakutega. Seega tähendab paks nahk korraga toimetulekuoskusi ja võimalikku vaikimisi õigustust suhtlusviisidele, mis võivad nõrgendada parlamendi sisekliimat.

„Ei ole sellist inimtüüpi, kes oleks nagu raudmees või raudrüütel, kellele mitte miski külge ei jää ... ressursid on ajas erinevad ja vastupanuvõime sealhulgas ka.“ (R12)

Töökiusu mõiste puhul ei olnud vastajate seas üksmeelt. Osa pidas küsitavaks selle ülekandmist tavapärasest organisatsioonist parlamenti, sest poliitika sisaldabki avalikku võitlust, konkurentsi ja jõulist kriitikat. Mõne jaoks oli küsimus pigem solvumises või väheses valmisolekus poliitilise tööga kaasnevat taluda.

„Täiskasvanud inimesed, ela üle. / ... / Et kogu see igasugune töökius ja inimesi peab poputama ... keegi ei ole naelutatud siia töö külge, et ära siis kandideeri. Või siis, kui vaatad, et ei sobi, mine minema.“ (R11)

Korduvat sildistamist, avalikku alandamist ja tõrjumist kirjeldati samuti käitumisena, mis ületab tavapärase poliitilise vastasseisu piiri. Töökiusu käsitlustes eristatakse üksikut konflikti korduvast ja süstemaatilisest kahjustavast käitumisest, mille puhul võib sihtmärgil olla piiratud võimalus ennast kaitsta (Einarsen jt, 2020). Parlamentaarse suhtluse analüüsimisel tuleb neid tunnuseid vaadelda koos poliitilise töö eripäraga. Uuringu eesmärk ei olnud tuvastada konkreetseid töökiusu juhtumeid. Küll aga näitavad erinevad tõlgendused, et sama käitumist võidakse mõista nii poliitilise konkurentsi osana kui ka kahjustava mustrina.

Haavatavus ei jaotunud vastajate kirjeldustes võrdselt. Oluliseks peeti poliitilist kogemust, avalikku tuntust, fraktsioonilist tuge ja isiklikku autoriteeti. Uus või vähem toetatud saadik võis olla sunnitud rohkem tõestama oma pädevust ja taluma survet, millega kogenum kolleeg samal viisil kokku ei puutunud.

„Kui sa paljastad oma nõrkuse, siis selles hundikarjas, mis Riigikogus istub, kasutavad seda kohe ära ja ründavad sind terve karjaga.“ (R6)

Nii naiste kui ka meeste intervjuudes kerkis esile noorte naiste haavatavus. Kirjeldati üleolevat tooni, välimuse kommenteerimist, seksistlikke vihjeid ja pisendavaid pöördumisi, näiteks „lilleke“ või „tüdrukuke“. Nende väljenduste tähendus seisnes vastajate jaoks selles, et poliitilise osalise seisukoha asemel tõsteti esile saadiku sugu või vanus ning vähendati tema tõsiseltvõetavust.

Eriksoni ja Josefssoni (2022) käsitlus parlamendist töökeskkonnana, kus naiste ja meeste kogemused võivad erineda, aitab mõista, kuidas mitteametlikud tavad võivad muuta formaalselt võrdsete esindajate osalemistingimused erinevaks. Siinse uuringu põhjal ei saa määrata selliste olukordade sagedust ega võrrelda mees- ja naissaadikute kogemusi kogu Riigikogus, ent intervjuudes kordunud tähelepanekud osutavad probleemile, et osa saadikuid peab peale oma poliitiliste seisukohtade kaitsmise tõestama, et nende arvamust tasub arutelus tõsiselt võtta.

Mõned vastajad seostasid naiste vähest valmisolekut poliitikas kaasa lüüa hirmuga avaliku halvustamise, välimuse arvustamise ja isiklike rünnakute ees. See oli saadikute hinnang, mitte uuringus eraldi

mõõdetud seos. Siiski avab see suhtluskultuuri võimaliku laiema tähenduse: avalik debatt annab poliitikast huvitatud inimestele ettekujutuse keskkonnast, kuhu nad peaks sisenema, ja sellest, millise kohtlemisega seal arvestada.

Osa saadikuid peab peale oma poliitiliste seisukohtade kaitsmise tõestama, et nende arvamust tasub arutelus tõsiselt võtta.

AVALIK TÄHELEPANU JA ETTEVAATLIKUM SUHTLUS

Läbiv teema intervjuudes oli meedia ja sotsiaalmeedia mõju. Vastajad seostasid meediakeskkonna muutumist lühema, teravama ja pealkirjadele suunatud avaliku debatiga. Nende kirjeldustes sai konflikt tähelepanu kergemini kui rahulik sisuline arutelu. Sõnavõtu väärtust võidi hinnata selle järgi, kas sellest saab teha tsitaadi, videoklipi või postituse. Sotsiaalmeediapostituste kasutamine ajakirjanduslike allikatena seob need keskkonnad omavahel veel tihedamalt (Oschatz jt, 2024).

See haakub poliitika meediastumise käsitlusega: poliitilised osalised arvestavad oma tegevuses meedia toimimisloogika ja tähelepanu saamise tingimustega (Strömbäck, 2008). Saadikute intervjuud lisavad sellele nende igapäevase kogemuse. Suures saalis öeldu võib jätkata oma elu teises keskkonnas, kus algse arutelu taust ja põhjendused enam samal määral kaasa ei tule. Sellest võimalusest teadlik olemine mõjutab ka seda, kuidas sõnum algselt kujundatakse.

Tähelepanu saamise kõrval kerkis esile ettevaatlikkus. Varasemate koosseisude kogemusega saadikud meenutasid vabamat suhtlust nii kolleegide kui ka ajakirjanikega. Praegu on nende kirjelduse järgi vaja rohkem mõelda sellele, mida salvestatakse, filmitakse või hiljem avalikustatakse. Selline ootus võis nende hinnangul piirata ka saaliväliste vestluste avatust.

Siin puutuvad kaks suhtlusareeni otseselt kokku. Saalivälises töövestluses peab saama arutleda ja küsida küsimusi, ilma et iga esialgne mõte muutuks kohe lõplikuks poliitiliseks seisukohaks. Kui arutleja eeldab, et tema kahtlust või täpsustust võidakse hiljem kasutada ebapädevuse tõendina, võib ta eelistada ettevalmistatud positsiooni kordamist. Sel juhul püsib suhtlus vormiliselt korrektne, kuid väheneb võimalus üheskoos mõelda.

USALDUS KUI KOOSTÖÖ EELDUS

Intervjueeritud saadikud hindasid suhtluskultuuri mõju koostööle erinevalt. Osa rõhutas, et terav saalidebatt ei takista hilisemat komisjonitööd. Teised kirjeldasid, kuidas pidev isiklikuks minek ja avalik sildistamine vähendavad valmisolekut kolleegiga suhelda. Keegi ei väitnud, et suhtluskultuuril puuduks koostööle mõju täielikult. Erinevus seisnes pigem selles, kui ulatuslikuks ja vahetuks seda mõju peeti.

„Tegelikult on naispoliitikuid päriselt solvatud ja alandatud. On väsitav, kui sul on kogu aeg ka kiusaja selja taga, konstruktiivselt nii-öelda ei argumenteeri, siis see on väsitav. Kokkuvõttes ongi see, et siis suheldakse vähem ja kokkuleppeid saavutatakse vähem.“ (R2)

Usaldus ei tähendanud vastajate kirjeldustes maailmavaatelist lähedust ega vajadust kõigiga sõbraks saada. Koostööks oli oluline, et suhtlus oleks piisavalt etteaimatav ja selles oleks tajutav vähemalt minimaalne hea tahe. Saadik

võiks töötada eeldusega, et kolleeg tuleb teemat arutama ja erimeelsuse järel on võimalik siiski sisulise tööga jätkata. Need tingimused võimaldavad jõulist vaidlust, ilma et iga lahknevus muutuks püsivaks suhteprobleemiks.

Kui selline eeldus kaob, võib energia kuluda lahenduste otsimise asemel enese kaitsmisele. Intervjuudes kirjeldati olukordi, kus varasem kogemus tekitas ootuse, et teine pool tuleb ründama. See muutis saadikud ettevaatlikumaks, vähendas avatust ja raskendas läbirääkimisi. Sisekliima käsitluste järgi kujundavad igapäevased kogemused arusaama sellest, millist käitumist organisatsioonis oodata ja millised on koostöö võimalused (Schneider jt, 2013).

Kahe suhtlusareeni eristus aitab selgitada nii koostöö püsimist kui ka selle nõrgenemist. Kui saadikud suudavad avaliku vastasseisu järel tunnustada teineteist tööalaste partneritena, saab komisjonides sisulist arutelu jätkata. Kui saalis toimuv muutub isiklikuks ja korduvaks, võib see eristus hägustuda. Siis ei jää avalik sõnavõtt eraldi poliitiliseks episoodiks, vaid mõjutab kolleegi ootusi ka järgmises töises vestluses.

SUHTLUSKULTUURI TEADLIKUM KUJUNDAMINE

Tulemused osutavad mitmele võimalusele toetada Riigikogu koostööeeldusi. Lähtekoht on olemasolevate normide selgem mõtestamine ja nende järjekindel rakendamine. Kui saadikud eristavad ühiselt poliitilist kriitikat isiklikust alandamisest, saab ka pingelises olukorras arutleda konkreetse käitumise üle, ilma et kogu poliitiline vastasseis kuulutataks sobimatuks.

Iga koosseisu alguses võiks korraldada praktilise arutelu Riigikogu liikme hea tava ja parlamentaarse suhtluse piiride üle. Selle väärtus seisneks ühise arusaama kujundamises: kuidas eristada avaliku vastutuse nõudmist põhjendamata pisendamisest, millal vajab olukord sekkumist ja kuidas jätkata tööd pärast teravat vaidlust. Intervjuud näitasid, et isiklikuks minekut küll taunitakse, kuid konkreetseid juhtumeid tõlgendatakse erinevalt.

Teine oluline aspekt on komisjonides ja väiksemates töövormides juba toimiva koostöö hoidmine. Komisjonide juhtidel ning fraktsioonidel on võimalus toetada arutelukorda, anda osalejatele tasakaalustatult sõna ja katkestada märkused, mis viivad vaidluse sisuküsimustelt isiklikule tasandile. Oluline on hoida töiste vestluste usaldusväärsust, et kolleegi valmisolek oma kaalutlusi selgitada ei muutuks hilisema rünnaku lähtepunktiks. Nii saab kaitsta neid töövorme, mille väärtust saadikud ise uuringus rõhutasid.

Institutsionaalne sekkumine on tähtis, kuid igapäevaseid suhtlusnorme kujundavad ka saadikud ise. Nende endi reageerimisest sõltub, milline käitumine saab tavapäraseks ja mida peetakse piiriületuseks. Intervjuudes toodi esile eneseregulatsiooni, oma sõnade mõju teadvustamise ja vabandamise oskuse tähtsus. Kolleegi suhtes võetud hoiak väljendub nii kõnetoolis kui ka vähem nähtavates tööolukordades.

„Mingi käsu korras seda kultuuri muuta ei saa. Seda saavad muuta siiski inimesed ise.“ (R1)

Vastajad seostasid ebakohast suhtlust sageli ka kasvatuse ja isikuomadustega. Mitmes intervjuus kasutati omaalgatuslikult sõna „lastetuba“. Sellega väljendati arusaama, et sama pingeline keskkond ei pane kõiki ühtmoodi käituma. Poliitiline konkurents ja tähelepanu võivad teravust võimendada, kuid saadik teeb ikkagi valikuid, kuidas kolleegiga suhelda. Samas ei saa suhtluskultuuri kujundamist jätta ainult üksikisiku paksu naha või hea kasvatuse hooleks. Oluline on ka see, kuidas kolleegid ja istungi juhataja piiride ületamisele reageerivad.

Parlament peab jääma erimeelsuste areeniks. Selle töövõime seisukohalt on oluline, et jõulise vaidluse järel säiliks võimalus kolleegiga rääkida, tema põhjendusi

kuulata ja ühist ülesannet täita. Riigikogu suhtluskultuuri keskne küsimus on seega, kuidas hoida poliitiline vastasseis sisulise kriitika ja avaliku vastutuse raamides. Uuringus osalenud saadikute kogemused osutavad, et see võimalus on olemas, kuid selle püsimine nõuab nii institutsiooni kui ka iga saadiku tähelepanu.

KASUTATUD ALLIKAD

EINARSEN, S. V., HOEL, H., ZAPF, D. & COOPER, C. L. (toim) (2020). Bullying and harassment in the workplace: Theory, research and practice (3. tr). CRC Press. – https://doi.org/10.1201/9780429462528.

ERIKSON, J. & JOSEFSSON, C. (2022). The parliament as a gendered workplace: How to research legislators' (un)equal opportunities to represent. Parliamentary Affairs, 75(1), 20–38. – https://doi.org/10.1093/pa/gsaa049.

GEDDES, M. (2024). Comparing evidence use in parliaments: The interplay of beliefs, traditions, and practices in the UK and Germany. Policy and Society, 43(4), 447–462. – https://doi.org/10.1093/polsoc/puae017.

HANSSON, S. (2018). Analysing opposition–government blame games: Argument models and strategic maneuvering. Critical Discourse Studies, 15(3), 228–246. – https://doi.org/10.1080/17405904.2017.1405051.

ILIE, C. (2010). Strategic uses of parliamentary forms of address: The case of the UK Parliament and the Swedish Riksdag. Journal of Pragmatics, 42(4), 885–911. – https://doi.org/10.1016/j.pragma.2009.08.017.

NORDBY, H. (2020). Communication and organizational culture. S. D. Göker (toim), A closer look at organizational culture in action. IntechOpen. – https://doi.org/10.5772/intechopen.92318.

OSCHATZ, C., GIL-LOPEZ, T., PALTRA, D., STIER, S. & SCHULTZ, T. (2024). Social media posts as source for political news coverage inside and outside election campaigns: Examining effects on deliberative news media quality. Journalism, 25(8), 1638–1656. – https://doi.org/10.1177/14648849241231698.

PÜTSEPP, R. (2026). Suhtluskultuur ja sisekliima Riigikogus XV koosseisu näitel [magistritöö, Tallinna Tehnikaülikool]. – https://digikogu.taltech.ee/et/Item/9850478f-2953-4f83-bfeb-6ccd268ba1b9.

RIIGIKOGU (2014). Riigikogu liikme hea tava. – https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/03/Riigikogu-liikme-hea-tava-3122015.pdf.

ROGER, L. & SCHAAL, G. S. (2013). The quality of deliberation in two committees of the European Parliament: The neglected influence of the situational context and the policymaking stage. Politics and Governance, 1(2), 151–169. – https://doi.org/10.17645/pag.v1i2.101.

SCHNEIDER, B., EHRHART, M. G. & MACEY, W. H. (2013). Organizational climate and culture. Annual Review of Psychology, 64, 361–388. – https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143809.

STRÖMBÄCK, J. (2008). Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of politics. The International Journal of Press/Politics, 13(3), 228–246. – https://doi.org/10.1177/1940161208319097.